

KOLIN MEKALOU

*Trn u
grudima*

I TOM

Prevela
Dubravka Srećković Divković

■ Laguna ■

Naslov originala

Colleen McCullough

THE THORN BIRDS

Copyright © 1977 by Colleen McCullough

Published by arrangement with HarperCollins Publishers

Translation copyright © 2018 za srpsko izdanje, LAGUNA

Kupovinom knjige sa FSC oznakom pomažete razvoj projekta
odgovornog korišćenja šumskih resursa širom sveta.

NC-COC-016937, NC-CW-016937, FSC-C007782

© 1996 Forest Stewardship Council A.C.

*„Starijoj sestri“
Džin Isthoup*

Sadržaj

PRVI DEO 1915–1917.	Megi	11
DRUGI DEO 1921–1928.	Ralf	73
TREĆI DEO 1929–1932.	Pedi	225
ČETVRTI DEO 1933–1936.	Luk	295

Postoji legenda o ptici koja peva samo jednom u svom životu, umilnije od svakog drugog stvora pod kapom nebeskom. Od trenutka kad napusti gnezdo, ta ptica traži trnovito drvo i nema mira dok ga ne nađe. A onda, pevajući među njegovim okrutnim granama, nabada se na najduži, najoštriji trn. I dok umire, uzdiže se iznad sopstvenog samrtnog grča da natpeva ševu i slavuja. Cena jedne takve uzvišene pesme jeste njen život. Ali čitav svet zastane da sluša, a Bog se na nebu osmehuje. Jer ono najlepše može se kupiti samo po cenu velikog bola... ili bar tako legenda veli.

PRVI DEO

1915–1917.

Megi

1

OSMOG DECEMBRA 1915. GODINE MEGI KLIRI JE SLAVILA ČETVRTI rođendan. Pošto su tanjiri od doručka rasklonjeni, majka joj je ćutke gurnula u naručje paket umotan u smeđu hartiju i poslala je napolje. I tako je Megi čučnula iza grma žutilovke kraj prednje kapije i počela nestrpljivo da kida i vuče. Prsti su joj bili nespretni, omot debeo; paket je nekako neodređeno mirisao na prodavnicu mešovite robe u Vahiniju, a to joj je saopštavalo da je ono što se nalazi u paketu nekim čudom *kupljeno*, a ne napravljeno kod kuće ili dobijeno.

Iz jednog ugla provirilo je nešto nežno i magličasto zlatno; navalila je na papir brže, ljušteći ga u dugim, neravnim trakama.

„Agnes! O, Agnes!“ , s ljubavlju je izustila, žmirkajući u lutku koja je ležala pred njom u gnezdu od papirnih dronjaka.

Uistinu čudo. Megi je bila u Vahiniju samo jednom u životu, još u maju, pošto je tad bila veoma poslušna. Dok se kruto držala pored majke u otvorenoj kočiji, ponašajući se najlepše što ume, bila je previše uzbuđena da bi bogzna šta videla i zapamtila. Izuzev Agnes, prelepe lutke koja je sedela na tezgi prodavnice, u krinolini od ružičastog satena sa čipkanim karnerima krem boje svud odreda. Tu, na licu mesta, ona ju je

u mislima krstila imenom Agnes, jedinim njoj poznatim a dovoljno otmenim za takvo jedinstveno stvorenje. Pa ipak, njena čežnja za Agnes u mesecima što su sledili nije u sebi sadržala ni zrnce nade; Megi nikad nije posedovala lutku i nije imala pojma da je devojčicama i lutkama mesto jednima uz druge. Zadovoljno se igrala pištaljkama, praćkama i olupanim vojnicima koje su njena braća odbacila, prljala u igri ruke i kaljala čizme.

Nije joj čak ni na um palo da Agnes služi za igru. Pomilovavši jarkoružičaste nabore haljine, veličanstvenije od svake koju je ikad videla na pravoj ženi, nežno je podigla lutku. Lutki su ruke i noge bile pričvršćene pomoću zglobova, te su mogle da se pokreću na sve strane; obrtali su se čak i vrat i tanani, lepo oblikovani struk. Zlatna kosa bila joj je divno očešljana, u visoku „pompaduru“ načičkanu biserima, a bleđa nedra izvirivala su iz penaste marame od krem čipke, pričvršćene bisernim brošem. Fino islikano lice od koštanog porcelana bilo je prelepo, negleđosano da bi se nežno obojenoj koži dala prirodna, matirana tekstura. Između trepavica od pravih vlasi sjale su neverovatno životne plave oči, s dužicama koje su imale zrakaste i kružne šare tamnije plave boje; opčinjena, Megi je otkrila da se Agnesine oči, kad je zaveli unatrag, zaklapaju. Visoko na jednom jedva primetno zarumenjenom obrazu nalazio se crn mladež, a tamno osenčene usne bile su malo rastavljene da se vide sitni beli zubi. Megi je nežno položila lutku na krilo, udobno prekrstila noge pod njom i ostala da sedi tako, samo gledajući u nju.

Još je sedela iza žbuna žutilovke kad su naišli Džek i Hjui, šušajući kroz visoku travu uza samu ogradu, tamo gde nije mogla da se dokači pri kosidbi. Megina glava bila je tipični klirijeovski svetionik: izuzev Frenka, sva deca iz porodice Kliri nosila su taj mučenički venac ove ili one riđe nijanse; Džek je podgurnuo laktom brata i veselo pokazao prstom. Razdvojili su se, cerekajući se jedan drugom, i krenuli glumeći vojnike

koji se prikrajaju odmetnutom Maoru. Megi ih ionako ne bi ni čula; toliko se zanela lutkom, pevušeći nešto tiho sebi u bradu.

„Šta si to dobila, Megi?“, viknu Džek, iskočivši. „Pokaži nam!“

„Da, pokaži!“ , zakikota se Hjuj, presecajući joj odstupnicu.

Čvrsto je stegla Agnes uz grudi i zavrтела glavom. „Neću, moja je! Dobila sam je za rođendan!“

„Pokaži nam je, hajde! Samo hoćemo da je vidimo.“

Ponos i radost su odneli pobeđu. Digla je lutku da je braća vide. „Pogledajte, zar nije lepa? Zove se Agnes.“

„Agnes? Agnes?“ Džek je vrlo realistično odglumio povraćanje. „Kakvo bljutavo ime! Što je ne nazoveš Margaret ili Beti?“

„Zato što je Agnes!“

Hjuj je tad primetio zglobni sastav na ruci lutke i zviznuo.

„Hej, Džek, pogledaj! Može da pomera šaku!“

„Gde? Da vidimo!“

„Ne!“ Megi je ponovo čvrsto zagrlila lutku, a u očima su joj se već nakupljale suze. „Ne, razbićete je! O, Džek, ne uzimaj je... razbićeš je!“

„Pih!“ Njegove prljave preplanule šake okovale su joj podlaktice, snažno ih stegavši. „Hoćeš indijansku vatru? I ne budi takva plačljivica, inače ću te tužiti Bobu.“ Krenuo je da joj uvrće kožu u dva suprotna smera, dok nije pobelela, a Hjuj je za to vreme uhvatio lutku za suknju i povukao. „Daj mi tu lutku, inače ću istinski da budem grub!“

„Ne! Nemoj, Džek, molim te, nemoj! Razbićeš je, znam da hoćeš! O, molim te, pusti je! Ne uzimaj je, molim te!“ Uprkos okrutno stisnutim rukama, nije puštala lutku, već je jecala i ritala se.

„Moja je!“ , pobednički je viknuo Hjuj kad je lutka kliznula ispod Meginih ukrštenih podlaktica.

Lutka je opčinila Džeka i Hjujija isto koliko i Megi; smesta su joj smakli haljinu, podsuknje i duge gaće s karnerima. Agnes je ležala gola, a dečaci su je gurali i vukli, silom joj prebacivali stopalo iza potiljka, terali je da gleda sebi niz leđa, izvodili s njom

svaku moguću akrobaciju koju su uspjeli da smisle. Uopšte nisu obraćali pažnju na Megi, koja je stajala i plakala; njoj pak nije padalo na pamet da traži pomoć, jer u porodici Kliri onaj ko nije u stanju da vodi sopstvene bitke nije mogao računati na mnogo pomoći i saosećanja, a to je važno i za devojčice.

Zlatna lutkina kosa se prosula, a biseri se, svetlucajući, razleteli po gustoj travi i nestali. Prljava cokula bezobzirno je zgazila odbačenu haljinu, razmazujući po njenom satenu mazivo iz kovačnice. Megi je klekla i raspomamljeno zagrabila da prikupi minijaturnu odeću dok joj nije naneta još veća šteta, a onda se dala u pretraživanje trave tamo gde joj se činilo da su biseri pali. Suze su je zaslepljivale, a jad u njenom srcu bio je nov, jer sve dotad nikada nije ni posedovala nešto za čim bi vredelo tugovati.

Frenk je ubacio usijanu potkovicu u hladnu vodu i ispravio leđa; odnedavno ga više nisu bolela, što je možda značilo i da se privikava na kovački posao. A i vreme mu je, rekao bi njegov otac, budući da ga radi već šest meseci. Frenk je, međutim, vrlo dobro znao koliko je prošlo otkad se upoznao s kovačkim vjnjem i nakovnjem; te dane on je merio mržnjom i odvratnošću prema njima. Bacivši čekić u kutiju za alat, drhtavom rukom je sklonio pramen kose sa čela i smakao preko glave staru kožnu kecelju. Košulja mu je ležala na gomili slame u uglu; teškim korakom je pošao ka njoj i načas samo stajao zureći širom otvorenim i ukočenim crnim očima u ispucali zid ambara kao da ne postoji.

Bio je nizak, ne viši od metar i šezdeset, i još mršav, kakvi i jesu nedozreli mladići, ali mišići njegovih golih ramena i ruku bili su već čvornovati od rada s čekićem, a bleđa, besprekorno glatka koža blistala mu je od znoja. Tamna boja njegove kose i očiju posedovala je neku tuđinsku primesu, pa ni pune usne i široki koren nosa nisu spadali u uobičajene porodične crte,

ali sa majčine strane bilo je među precima maorske krvi, koja je kod njega izbila na površinu. Imao je gotovo punih šesnaest godina, dok je Bob imao svega jedanaest, Džek deset, Hjuj devet, Stjuart pet, a mala Megi tri godine. Potom se setio da tog dana Megi puni četiri godine; osmi je decembar. Obukao je košulju i izašao iz ambara.

Kuća se nalazila na vrhu brežuljka, uzdignuta za tridesetak metara u odnosu na ambar i štale. Poput svih novozelandskih zdanja, bila je od drveta, raskrečena na mnogo kvadratnih metara, a prizemna, građena po teoriji da bi u slučaju zemljotresa bar delom možda ostala da stoji. Oko nje je na sve strane rasla žutilovka, u tom trenu gusto zaogrnutu raskošnim žutim cvetom; trava je bila zelena i bujna, kao što je i sva druga trava na Novom Zelandu. Čak ni usred zime, kada se desi povremeno da se mraz u hladu po čitav dan ne otkravi, nije ta trava žutela, a dugo, blago leto samo ju je bojilo u još svežiju zelenu boju. Kiše su padale odmereno, ne šibajući nežnu lepotu svega tog što raste; snega nije bilo nikad, a sunce je imalo taman toliku snagu da pothranjuje biljke, nikad takvu da im isisa sok. Muke Novog Zelanda nisu silazile s neba, već su tutnjale iz utrobe zemlje. Večito je vladalo nekakvo prigušeno iščekivanje, neopipljivi drhtaj i bat koji su se štaviše pronosili kroz stopala. Jer pod tim tlom počivala je strahotna moć, moć takve magnitude da je pre trideset godina iščezla čitava jedna ogromna planina; para je urlajući kuljala iz pukotina u padinama pitomih brda, vulkani su sukali dim u nebo, voda planinskih potoka bila je topla. Džinovska blatna jezera ključala su kao ulje, more je nesigurno zapljuskivalo litice koje možda neće biti tu da dočekaju sledeću plimu, a ponegde je Zemljina kora bila debela svega tristotinak metara.

Pa ipak, bila je to plemenita, darežljiva zemlja. Iza kuće se prostirala blago ustalasana ravnica, zelena kao smaragd na vereničkom prstenu Fione Kliri, prošarana hiljadama beličastih tačkica za koje se sa bliskog rastojanja razotkrivalo da su

ovce. Tamo gde su zaobljeni brežuljci reckasto obrublivali svetloplavo nebo, uzdizao se tri hiljade metara visoki Maunt Egmont, sežući među oblake, sa obroncima još belim od snega i tako savršeno simetričan da nisu prestajali da mu se dive čak ni oni koji su ga, poput Frenka, gledali svakog dana svog života.

Od ambara do kuće valjalo je dobro zapeti, ali Frenk je išao brzo jer je znao da ne bi smeo da se udaljava; očeva naređenja bila su izričita. Skrenuvši kod ugla kuće, ugledao je pomenuto društvanca pokraj grma žutilovke.

Upravo je Frenk odvezao majku u Vahini da kupi Megi lutku, te se još pitao šta ju je podstaklo na to. Nije nikad bila sklona nepraktičnim rođendanskim poklonima, za njih se nije imalo novca i nikada dotad nije nikome kupila igračku. Svi su oni dobijali samo odeću; rođendani i Božići bili su prilika da se dopune oskudno opremljeni ormari. Ali Megi je očigledno videla tu lutku prilikom onog prvog i jedinog izleta do grada, i Fiona to nije zaboravila. Kad ju je Frenk upitao, promrmrljala je nešto u stilu kako je svakoj devojčici potrebna lutka, pa brzo prešla na drugu temu.

Lutka je počivala na stazi ispred kuće, između Džeka i Hjuija, koji su joj bezdušno uvrtili zglobove. Megi je stajala okrenuta Frenku leđima i posmatrala kako njena braća skrnave Agnes. Uredne bele čarapice bile su joj zarozane i nabrane preko crnih čizmica, pa se ispod ruba nedeljne haljine od smeđeg pliša videla ružičasta koža nogu u visini od četiri prsta. Niz leđa joj se slivala gusta griva brižljivo ukovrdžane kose, blistajući na suncu; ne riđa i ne zlatna, već nešto između. Mašna od belog tafta koja joj je pridržavala kovrdže napred, da ne padaju po licu, visila je razvezana i mlitava; haljina joj je bila prljava od prašine. U jednoj ruci je čvrsto stezala lutkinu odeću, a drugom je uzaludno gurala Hjuija.

„Stoke male proklete!“

Džek i Hjuj su zgrabili na noge i pobegli, a lutka je ostala zaboravljena; kada Frenk opsuje, najmudrije je bilo pobeći.

„Đavoli bezobrazni, uhvatim li vas još jednom da ste takli tu lutku, ima da vam se sijaju usrane guzice!“, dreknuo je Frenk za njima.

Sagao se, uhvatio Megi za ramena obema šakama i blago je prodrmao.

„Hajde, hajde, nemaš razloga da plačeš! Dosta sad, otišli su i više ti nikad neće taknuti tu lutkicu, obećavam. Daj mi jedan osmeh za rođendan, može?“

Lice joj je bilo podbulo i tekle su joj suze; zapiljila se u Frenka svojim sivim očima, tako krupnim i punim tragike da ga je steglo u grlu. Izvadivši iz džepa pantalona prljavu krpu, nespreno joj je istrljao lice, a onda joj stisnuo nos među njene nabore.

„Duvaj!“

Učinila je kako joj je rekao, bučno štucajući dok su se suze sušile. „O, Fre-Fre-Frenk, oni su mi o-o-oteli Agnes!“ Šmrcnula je. „K-k-kosa joj se sva rasula i iz-iz-izgubili su se svi oni lepi majecki bi-bi-biseri u njoj! Svi su pali u tra-tra-travu i ne mogu da ih *nađem!*“

Suze su joj ponovo navrle na oči, kapljući po Frenkovoj ruci; zurio je nekoliko trenutaka u svoju ovlaženu kožu, a onda polizao kapi.

„E pa, onda moramo da ih nađemo, zar ne? Ali ništa ne možeš da nađeš dok plačeš, znaš, i zašto se opet maziš kad pričaš? Nisam te čuo već šest meseci da kažeš 'majecki' umesto 'malecki'! Evo, ponovo izduvaj nos, a onda uzmi tu jadnu... Agnes? Ako je odmah ne obučeš, ispeći će je sunce!“

Ubedio ju je da sedne na ivicu staze i nežno joj predao lutku, a onda puzeci krenuo da pretražuje travu i sa pobedničkim usklikom podigao jedan biserčić.

„Evo ga! Tu je prvi! Sve ćemo ih naći, videćeš.“

Megi je sa obožavanjem pratila kako njen najstariji brat prebira po travkama i diže biser po biser, onako kako ih pronalazi; zatim se setila koliko je po svoj prilici osetljiva Agnesina koža i koliko će lako izgoreti, pa je pažnju posvetila oblačenju lutke.

Činilo se da nema nikakvog ozbiljnog oštećenja. Kosa joj je bila zamršena i rasturena, ruke i noge prljave od zemlje tamo gde su ih dečaci gurali i vukli, ali sve je i dalje radilo kako treba. U Meginoj kosi su se nad ušima gnezdila dva češljica od kornjačinog oklopa; cimala je jedan dok ga nije izvukla, pa krenula njime da češlja Agnes, koja je imala pravu ljudsku kosu, vešto pričvršćenu čvorićima za podlogu od lepka i gaze i posvetljenu do boje pozlaćene slame.

Upravo dok je nevešto čerupala jedan veliki čvor, dogodilo se nešto strašno. Kosa se odvojila od glave, baš sva, i ostala da visi na zupcima češlja kao kakva čupava gužva. Iznad glatkog, širokog Agnesinog čela nije bilo ničega, ni glave ni čele. Samo strašna, razjapljena šupljina. Drhteći od užasa, Megi se nagla napred da zaviri lutki u lobanju. Nejasno su se nazirale, u izvrnutom obliku, konture obrazâ i brade, dok je između rastavljenih usana i zuba prosijavala svetlost iscrtavajući crnu, životinjsku siluetu, a nad svime time bile su Agnesine oči, dve jezive škljocave kugle nataknute na žičanu šipčicu koja joj je okrutno probadala glavu.

Megi je vrisnula visoko i tanko, nimalo kao dete; zavitlala je lutku od sebe i nastavila da vrišti, prekrivajući šakama lice, tresući se i drhteći. Tad je osetila kako joj Frenk vuče prste i hvata je u zagrljaj, pritiska joj lice uz svoj vrat. Obujmivši ga rukama, crpla je utehu iz njega sve dok je njegova blizina nije smirila toliko da je postala svesna koliko joj lepo brat miriše, sve na konje, znoj i gvožđe.

Kada se smirila, Frenk ju je naterao da mu ispriča šta je bilo; podigao je lutku i zapiljio se i sam začuđeno u šupljinu njene glave, pokušavajući da se priseti da li su i njegovu dečju vasseljenu zaposedali takvi neobični užasi. Ali njegove neprijatne aveti zastupale su ljude, šapate i hladne poglede. Majčino stegnuto i smrknuto lice, njenu šaku koja podrhtava dok ga drži za ruku, položaj njenih ramena.

Šta je to videla Megi kad se tako potresla? Slutio je da se ne bi ni približno toliko uzбудila da je sirota Agnes samo prokrvarila kad je ostala bez kose. Krvarenje je bilo životna činjenica; u porodici Kliri neko bi obilato prokrvario bar jednom nedeljno.

„Njene oči, njene oči!“ , šapnula je Megi, odbijajući da pogleda u lutku.

„Ona je jedno čudo božje, Megi“, promrmljao je on, lica zagnjurenog u njenu kosu. Kakva je to lepa kosa bila, koliko bujna i raskošna bojom!

Trebalo mu je pola sata oblaćivanja dok nije pogledala u Agnes, a proteklo je još pola dok je nije ubedio da zaviri u njenu skalpiranu glavu. Pokazao joj je kako funkcionišu oči, koliko su precizno nameštene, da tačno naležu u otvor, a ipak se s lakoćom otvaraju i zatvaraju.

„Hajde sad, vreme je da uđeš u kuću“, rekao je i podigao je u naručje, zadenuvši lutku između svojih i njenih prsa. „Obradićemo mamu da je sredi, a? Opraćemo joj i popeglaćemo haljinu, i zalepićemo joj opet kosu. A i ja ću ti od ovih bisera napraviti prave ukosnice, da ne ispadaju i da možeš da joj udesiš kosu u svakojake frizure.“

Fiona Kliri je sedela u kuhinji i ljuštila krompir. Bila je to vrlo lepa, vrlo svetlokosa žena, rasta malo ispod prosečnog, ali lica prilično tvrdog i strogog; imala je izvanrednu figuru i tanušan struk koji se nije ugojio iako je pod njim iznela šestoro dece. Na sebi je imala haljinu od sivog cica koja je donjim porubom mela savršeno čisti pod, spređa zaštićenu džinovskom uštirkanom keceljom sa omčom oko vrata i trakama vezanim na krstima u krutu, savršenu mašnu. Od jutra do večeri, dan je provodila u kuhinji i vrtu iza kuće, utabavajući jakim crnim cokulama kružnu stazu od šporeta do perionice, od povrtnjaka do konopaca s rubljem, pa natrag do šporeta.

Spustila je nož na sto i zagledala se u Frenka i Megi, a krajičci njenih divnih usta izvili su se naniže.

„Megi, dozvolila sam ti jutros da obučeš najsvječaniju haljinu pod jednim uslovom, da je ne isprljaš. A gle na šta ličiš! Kakva si ti aljkavica!“

„Nije ona kriva, mama“, priskoči Frenk sestri u odbranu. „Džek i Hjui su joj oteli lutku da bi utvrdili kako joj se pokreću ruke i noge. Obećao sam joj da ćemo je popraviti da bude kao nova. Uspećemo, je li?“

„Daj da vidim.“ Fi pruži ruku da preuzme lutku.

Bila je ćutljiva žena, nenaklonjena spontanim razgovorima. O čemu ona razmišlja, to niko nikad nije znao, čak ni njen muž; kroćenje dece prepuštala je njemu, a sve što je zahtevao od nje radila je bez opaske i pritužbe, sem u krajnje neuobičajenim okolnostima. Megi je čula dečake kako šapuću da se ona plaši tate isto koliko i oni, no ako je to i bilo tačno, skrivala je to pod velom neprobojne, malčice natmurene smirenosti. Nikad se nije smejala, niti je pak ikada gubila strpljenje.

Završivši pregled, Fi je položila Agnes na ormarić pored šporeta, pa pogledala u Megi.

„Ujutru ću joj oprati odeću i srediću joj kosu. Frenk verovatno može da joj je zalepi danas posle večere, i da je opere.“

Te reči su bile više iznošenje činjenica nego uteha. Megi je klimnula glavom, nesigurno se osmehnuvši; ponekad je silno želela da čuje majku kako se smeje, ali majka se nikad nije smejala. Osećala je da imaju nešto zajedničko i posebno, što nemaju tata i dečaci, ali nemoguće je bilo dosegnuti ma šta što se krije iza tih nesavitljivih leđa, iza tih nogu koje nikad ne miruju. Mama bi samo odsutno klimala glavom i vešto lepršala u širokim suknjama od šporeta do stola, ne prestajući da radi, radi, radi.

Ali nijedno od njene dece, izuzev Frenka, nije shvatalo da je Fi hronično, neizlečivo umorna. Previše je bilo posla, gotovo nimalo novca, vremena nedovoljno, a samo dve ruke. Čeznula

je za onim danom kad će Megi biti dovoljno velika da pripomogne; mala je već obavljala neke jednostavnije poslove, ali s obzirom na to da je imala samo četiri godine, nije joj mogla osetnije olakšati breme. Šestoro dece, a samo jedno, i to najmlađe, devojčica. Sve poznanice su je istovremeno žalile i zavidele joj, ali od toga nije bilo pomoći u poslu. U korpi za ručni rad većito planina još neokrpljenih čarapa, na pletaćim iglama uvek nova čarapa, Hjuju bi džemperi već omalili, a Džek još nije bio spreman da mu ustupi svoje.

Padrig Kliri se pukim slučajem zadesio kod kuće te nedelje kad je Megi bio rođendan. Još je bilo rano za strižu ovaca, pa je radio u blizini, na oranju i setvi. Po struci je bio strigač ovaca, što je sezonski posao koji traje od sredine leta do kraja zime, posle čega stižu jaganjci. Obično je uspevao da nađe dovoljno posla da pregura proleće i prvi mesec leta; pomagao je prilikom jagnjenja, oranja, ili bi odmenio kakvog farmera iz tog kraja u beskonačnoj muži dva puta dnevno. Gde je bilo posla, onamo je i išao, ostavljajući porodicu da se sama snalazi u velikoj staroj kući, što nije bilo baš toliko surovo kako je moglo delovati. Ako čovek nije te sreće da poseduje zemlju, tako mora da čini.

Kad je stigao kući, nešto malo iza zalaska sunca, lampe su već bile upaljene i senke su se igrale svojih plamsavih igara po visokoj tavanici. Svi dečaci osim Frenka bili su pozadi na verandi i zabavljali se žabom; Padrig je znao gde je Frenk, pošto se iz pravca gomile drva čulo postojano, poput sata ravnomerno odzvanjanje sekire. Zastao je na verandi samo koliko da udari nogom Džeka u stražnjicu i klepi Boba po uvu.

„Idite i pomozite Frenku oko drva, dečurlijo lenja! I sve da bude gotovo pre nego što mama postavi večeru, inače će leteti perje.“

Klimnuo je glavom Fioni, uposlenoj oko šporeta; nije je ni zagrlio ni poljubio, jer je izraze nežnosti između muža i žene smatrao nečim što se priliči samo u spavaćoj sobi. Kad je uz pomoć posebnog štapa smakao čizme ulepljene blatom, Megi

mu je skakućući donela papuče, pa se osmehnuo maleckoj od uva do uva, ispunjen onim neobičnim osećajem čuđenja koji ga je obuzimao svaki put kad je vidi. Bila je neverovatno lepa, s predivnom kosom; uhvatio joj je jedan uvojak, istegao ga pa pustio, samo da vidi kako se, vrcajući se i poskakujući, vraća na svoje mesto. Podigavši devojčicu, krenuo je da sedne na jedinu udobnu stolicu koju je ta kuhinja posedovala, vindzorsku, s jastukom privezanim za sedište i privučenu vatri. Tiho uzdahnuvši, smestio se i izvadio lulu, zatim nemarno istresao zaostali nedogoreli duvan iz njenog burenceta na pod. Megi mu se sklupčala na krilu i obavila mu ruke oko vrata, hladnokrvnog lišca okrenutog naviše ka njemu dok je trajala njena redovna večernja igra posmatranja kako se svetlost probija kroz očevu kratku, čekinjastu, zlatnu bradu.

„Kako si, Fi?“, upitao je Padrig Kliri suprugu.

„Dobro sam, Pedi. Jesi li završio donji zabran?“

„Jesam, završio skroz. Odmah ujutru mogu da krenem s gornjim. Gospode, ala sam umoran!“

„To ti verujem. Je li ti Mekferson opet dao onu naopaku staru kobilu?“

„Nego šta je. Ne misliš valjda da bi je uzeo sebi, a meni prepustio šarenka? Ruke mi je iz ramena iščupala. Kunem se, ta kobila ima najtvrđe gubice na Novom Zelandu.“

„Nije ni važno. Stari Robertson drži sve dobre konje, a ubrzo prelaziš kod njega.“

„Jedva čekam.“ Nabio je lulu krupno rezanim duvanom, pa uzeo navošten fitilj iz velike tegle što je stajala kraj šporetta. Samo ga je načas gurnuo iza vrata ložišta i fitilj je planuo; zavalio se na stolici i tako snažno povukao dim da se iz lule začulo klokotanje. „Kako je kad imaš četiri godine, Megi?“, upitao je ćerku.

„Prilično je lepo, tata.“

„Je li ti mama dala poklon?“

„O, tata, kako ste ti i mama pogodili da sam htela Agnes?“

„Agnes?“ Pogledao je hitro u Fi, osmehnuvši se i upitno nabravši obrve. „Tako se zove, Agnes?“

„Da. Divna je, tata. Htela bih po čitav dan da je gledam.“

„Sreća te uopšte i ima u šta da gleda“, mrgodno će Fi. „Džek i Hjuj su se dočepali lutke pre nego što je sirota Megi stigla čestito i da je vidi.“

„Tja, takvi su ti dečaci. Jesu li je mnogo oštetili?“

„Nije ništa što ne može da se sredi. Frenk ih je ulovio pre nego što je otišlo predaleko.“

„Frenk? Šta je on tražio ovde? Trebalo je čitavog dana da bude u kovačnici. Hanter želi da dobije svoju kapiju.“

„I bio je u kovačnici čitavog dana. Samo je došao po nekakav alat“, brzo odgovori Fi; Padrig je bio preterano strog prema Frenku.

„O, tata, Frenk je najbolji brat! Spasao je Agnes da mi je ne ubiju, a posle večere će opet da joj zalepi kosu.“

„To je lepo“, pospano kaza otac, zavalio glavu na naslon i sklopi oči.

Ispred šporeta je bilo vrelo, ali on to kao da nije primećivao; po čelu su mu izbijale svetlucave graške znoja. Stavio je ruke iza glave i zapao u dremež.

Upravo su od Padriga Klirija deca i nasledila svoje različite nijanse guste, talasaste riđe kose, premda nijedno nije imalo baš tako agresivnu riđu glavu kakva je bila njegova. Bio je nizak čovek, građen kao da je sav od čelika i opruga, nogu krivih od života provedenog s konjima, a mišica istegnutih od dugih godina striženja ovaca; prsa i ruke bili su mu gusto obrasli umršenim zlatnim maljama, što bi ostavljalo ružan utisak da je bio crnomanjast. Oči je imao jarkoplave, neprestano stisnute i nabrčkane, kao u mornara od gledanja u daljinu, a lice mu je bilo prijatno, s ćudljivim osmehom zbog kog bi se drugima dopao već na prvi pogled. Njegov veličanstveni, pravi-pravcati

rinski nos sigurno je zbunjivao njegove sunarodnike Irce, ali Irska je oduvek i bila zemlja brodolomaca. Još je govorio onim brzim, nerazgovetnim narečjem golvejskog irskog, izgovarajući *t* na kraju reči kao *d*, ali bezmalo punih dvadeset godina među antipodima silom je utisnulo novi sloj, pa mu je *ej* sad ispadalo kao *aj*, a i govor mu se malo usporio, poput starog sata koji vapi da se valjano navije. Srećne naravi, uspevao je da kroz svoje mukotržno i radno postojanje korača bolje nego većina drugih, i mada je bio strog u pogledu discipline i znao gadno da zamahne čizmom, obožavala su ga sva njegova deca, sem jednoga. Ako nije bilo dovoljno hleba za sve, odrekao bi ga se; ako je trebalo odlučiti da li da se kupi nova odeća njemu ili nova odeća nekome od njegovog potomstva, odrekao bi se i nje. Na svoj način, bio je to pouzdaniji dokaz ljubavi od miliona jeftinih poljubaca. Po prirodi je bio vrlo prgav i jednom je ubio čoveka. Imao je sreće; taj je bio Englez, a u luci Dan Lirija upravo se, s prvom plimom, spremao na put jedan brod za Novi Zeland.

Fiona je prišla stražnjim vratima i viknula: „Večera!“

Dečaci su ušli jedan po jedan, a Frenk na repu, s naramkom drva, koja je tresnuo u veliki sanduk pored peći, Padrig je spustio Megi i pošao ka čelu stola za svakodnevnu upotrebu na drugom kraju kuhinje; dečaci su posedali duž leve i desne strane, a Megi se uspenrala na drvenu kutiju koju je otac namestio na stolici najbližoj njegovom mestu.

Fi je sipala jelo pravo u tanjire poređane po radnoj površini, brže i spretnije nego kakav konobar, i nosila ih dva po dva ukućanima: najpre Pediju, pa Frenku, i tako redom do Megi, a sebi je sipala poslednjoj.

„Bljak! Paprikaš!“ kaza Stjuart kriveći lice dok je uzimao nož i viljušku. „Zašto ste morali da mi date ime po *paprikašu**?“

„Jedi“, zareža otac.

* Paprikaš (*stew*) izgovara se stju. (Prim. prev.)

Tanjiri su bili veliki i doslovno pretrpani hranom: barenim krompirima i paprikašom od jagnjetine i boranije nabrane tog dana u vrtu, sve sipano ogromnom kutlačom. No uprkos prigušenom jadikovanju i zgađenim zvucima, svi su, pa i Stju, pomazali tanjire hlebom da su se sjajili, i pojeli još po nekoliko parčića hleba debelo namazanog maslacem i domaćim džemom od ogrozda. Fi je sela i začas smazala večeru, pa odmah ustala i pohitala za svoju radnu površinu, odakle je u velikim tanjirima za supu razdelila ogromne količine urolanog patišpanja, umešenog sa obiljem šećera i dobrano prošaranog džemom. Na svaku porciju je izlivena reka vrelog krema s jajima, i ponovo je zatrupkala ka stolu noseći tanjire, dva po dva. Konačno je uz uzdah sela; patišpanj je sad mogla da pojede natenane.

„O, bože! Rolat sa džemom!“, uzviknu Megi, bučkajući po kremu kašikom gore-dole, sve dok se džem nije probio, šarajući žuti krem ružičastim prugama.

„E pa, Megi, danas ti je rođendan, pa je mama umesila kolač koji najviše voliš“, kaza otac osmehujući se.

Ovog puta niko se nije pobunio; ma kakav kolač bio, jeli su ga sa uživanjem. Svi Kliriji su bili slatkoljupci.

Niko tu nije imao ni kilogram viška, uprkos ogromnim količinama hrane pune skroba. Svaki pojedeni zalogaj istrošili bi u radu ili igri. Povrće i voće jelo se zato što je zdravo, ali od iscrpenosti su ih branili hleb, krompiri, meso i vrući brašneni pudinzi.

Pošto je Fi svima nasula po šoljicu čaja iz ogromnog čajnika, ostali su sat ili više razgovarajući, pijući čaj i čitajući: Pedi je pućkao lulu, nosa nabijenog u knjigu iz biblioteke, Fi je neprestano punila šoljice, Bob se takođe uneo u knjigu iz biblioteke, a mlađa deca su krojila planove za sutrašnji dan. Škola se završila i počeo je dugi letnji raspust; dečaci su bili na slobodi i željno su čekali da prionu na dodeljene obaveze po kući i bašti. Bobovo je bilo da dotera boju na spoljašnjosti kuće, tamo gde je neophodno; Džek i Hjuji boriće se s kamarom drva, pomoćnim zgradama i mužom; Stjuart će negovati povrće; dečja igra

u poređenju sa strahotama škole. Pedi je s vremena na vreme odvajao pogled od knjige da doda na spisak još poneki posao, ali Fi nije progovarala, a Frenk je sedeo umorno skljojkan i ispijao šoljicu za šoljicom čaja.

Konačno je Fi dala Megi znak da sedne na visoku stolicu i navila joj kosu na krpice pre nego što će je, zajedno sa Stjuartom i Hjuijem, otpremiti na spavanje; Džek i Bob su zamolili za izvinjenje i izašli da nahrane pse; Frenk je preneo Meginu lutku na radni sto i krenuo da joj lepi kosu. Protégavši se, Padrig je zaklopio knjigu i spustio lulu u ogromnu paua školjku duginih boja koja mu je služila kao pepeljara.

„E pa, majko, odoh ja u krevet.“

„Laku noć, Pedi.“

Fi je pokupila tanjire sa stola i skinula sa kuke na zidu veliko korito od pocinkovanog pleha. Spustila ga je na radni sto, na suprotni kraj od onog za kojim je sedeo Frenk, digla sa šporeta masivni lonac od livenog gvožđa i napunila korito vreloom vodom. Ključalu vodu je rashladila hladnom iz stare kante za petrolej; provukavši kroz korito sapun zarobljen u žičanoj mreži, stala je da pere i ispira sudove, ređajući ih poduprte šoljicom.

Frenk je radio na lutki ne dižući glavu, ali kad je gomila tanjira narasla, ćutke je ustao, uzeo kuhinjsku krpu i krenuo da ih briše. Krećući se između radnog stola i kredenca, to je radio s lakoćom odavno stečene prisnosti s tim poslom. Bila je to potajna, pomalo zastrašujuća igra koje su se igrali on i majka, jer najstrože pravilo u Pedijevom domaćinstvu ticalo se pravilne podele dužnosti. Kuća počiva na ženi i to je to. Nijedan muški član porodice ne sme da se upliće u ženske zadatke. Ali svake noći, kad Pedi ode na spavanje, Frenk je pomagao majci, a Fi mu je u tome pripomagala i podsticala ga tako što je odgađala pranje posuđa dokle god se čuje kako Pedijeve papuče treskaju po podu. Čim izuje papuče, Pedi se više nije vraćao u kuhinju.

Fi je nežno pogledala u Frenka. „Ne znam šta bih bez tebe, Frenk. Ali ne bi trebalo to da radiš. Ujutru ćeš biti preumoran.“

„Sve je u redu, mama. Neću umreti ako obrišem nekoliko tanjira. Sitnica, koliko da ti malo olakšam život.“

„To je moj posao, Frenk. I ne pada mi teško.“

„Samo bih voleo da se jednog dana obogatimo, pa da imaš služavku.“

„Eh, želja pusta!“ Obrisala je sapunjave crvene ruke kuhinjskom krpom, a onda ih zarila sebi u bokove, uzdišući. Počivajući na sinu, oči su joj bile neodređeno zabrinute jer su slutile njegovo ogorčeno nezadovoljstvo, nešto više od uobičajenog roptanja radnika na sreću koja mu je zapala. „Frenk, ne usađuj sebi u glavu krupne ideje. One samo vode u nevolju. Mi smo radnička klasa, što znači da se nećemo obogatiti i nećemo imati služavke. Zadovolji se onim što jesi i što imaš. Kad tako govoriš, vrediš oca, a on to nije zaslužio. I sam to znaš. Ne pije, ne kocka se, ubija se od posla radi nas. Ni peni od onog što zaradi ne završava u njegovom džepu. Sve ide nama.“

Mišićava ramena nestrpljivo su se zgrbila, a tamno lice je postalo surovo i mrko. „Ali zašto bi bilo ružno želeći nešto više od života, ne samo dirinčenje? Ne vidim šta je loše u želji da imaš sluškinju.“

„Loše je zato što to ne može biti! Znaš da nemamo novca ni da nastaviš školovanje, a ako ne nastaviš školovanje, zar ćeš ikada biti išta više od fizičkog radnika? Tvoj naglasak, odeća i ruke pokazuju da s mukom zarađuješ hleb. No nije sramota imati žuljeve na rukama. Kao što kaže tata, kad su nekome ruke žuljevite, znaš da je pošten.“

Frenk sleže ramenima i ne kaza ništa više. Svi tanjiri su bili spakovani; Fi je izvadila korpu za ručni rad i sela na Pedijevu stolicu pored peći, a Frenk se vratio lutki.

„Sirota mala Megi!“, iznenada reče.

„Zašto?“

„Danas, dok su joj male barabe rasturale lutku, samo je stajala i plakala kao da joj se sav svet srušio.“ Pogledao je lutku,

koja je opet imala kosu na glavi. „Agnes! Gde je, pobogu, pro-
našla takvo ime?“

„Sigurno me je čula kad sam pričala o Agnes Forteskju-Smajd.“

„Kad sam joj vratio lutku, zavirila joj je u glavu i samo što
nije umrla od straha. Uplašilo ju je nešto u vezi sa očima; ne
znam šta.“

„Megi uvek vidi nešto čega nema.“

„Šteta što nemamo para da mališani ostanu u školi. Svi su
izuzetno bistri.“

„O, Frenk! Da su želje konji, svi prosjaci bi jahali“, umorno
kaza majka. Prešla je pomalo drhtavom rukom preko očiju,
pa zabola iglu za krpljenje u klupko sive vune. „Ne mogu više.
Toliko sam umorna da ne vidim kako treba.“

„Idi leži, mama. Ja ću da pogasim lampe.“

„Čim budem podjarila vatru.“

„Ja ću.“ Ustao je i pažljivo spustio osetljivu porcelansku
lutku iza limene kutije za kolače na kredencu, gde neće moći
niko da je ošteti. Nije strahovao da će dečaci pokušati iznova
da je dograbe; više su se bojali njegove nego očeve srdžbe, jer
Frenk je posedovao jednu nemilosrdnu crtu. Ona se nikad
nije obelodanjivala u majčinom ili sestrinom prisustvu, ali sva
njegova braća osetila su je na sebi.

Fi ga je posmatrala s bolom u srcu; Frenk je u sebi nosio
nešto divlje i očajničko, kao da oko njega lebdi oreol nevolje.
Kad bi se samo on i Pedi lepše slagali! Međutim, nikada nisu
nalazili zajednički jezik i neprestano su se svađali. Možda se pre-
više brine za nju, možda je pomalo majčin sin. Njena greška, ako
je to tako. Pa ipak, to govori o njegovom nežnom srcu, njegovoj
dobroti. Samo želi da joj život bude za trun lakši. I ponovo je
uhvatila sebe u čežnji za onim danom kad će Megi biti dovoljno
velika da preuzme deo bremena sa Frenkovih pleća.

Dohvatila je malu lampu sa stola, a onda je ponovo spustila
i poslala ka Frenku, koji je čučao ispred šporeta, ređao drva u

veliko ložište i petljao oko lufta. Bela mišica bila mu je išarana ispupčenim venama, tanano građene šake previše zaprljane da bi ikad izgledale čisto. Ruka joj se bojažljivo pružila i vrlo nežno mu sklonila crnu kosu sa očiju; bilo je to nešto najbliže milošti što je mogla da izvuče iz sebe.

„Laku noć, Frenk, i hvala ti.“

Senke su kružile i letele pred pokretnim svetlom kad je Fi tiho prošla kroz vrata što su vodila u prednji deo kuće.

U prvoj sobi su spavali Frenk i Bob; nečujno je otvorila vrata i visoko podigla lampu, zalivši svetlošću široki krevet u uglu. Bob je ležao poleduške, širom razjapljenih usta, podrhtavajući i trzajući se kao pas; prišla je postelji i okrenula ga na desnu stranu, dok mu se san još nije pretvorio u pravu noćnu moru, a onda još koji čas ostala tu, zagledana u njega. Kako liči na Pedija!

U susednoj sobi su Džek i Hjui spavali maltene isprepleteni. Kakvi grozni mangupi! Nikad im ne manjka nestašluka, ali nema u njima zlobe. Uzalud je pokušala da ih razdvoji i zavede bar nekakav red u njihovu posteljinu; dve kovrdžave riđe glave uporno su odbijale da se razdvoje. Tiho uzdahnuvši, odustala je. Kako uspeavaju da ustanu odmorni nakon tako prespavane noći, to je prevazilazilo njenu moć poimanja, ali oni kao da su od toga napredovali i cvetali.

Soba u kojoj su spavali Megi i Stjuart bila je previše mračna i nevesela za dvoje tako male dece; obojena teskobnom smeđom bojom i zastrta smeđim linoleumom, bez slika na zidovima. Baš kao i sve njihove ostale spavaće sobe.

Stjuart se bio skroz izokrenuo i uopšte se nije video, sem što je mala guza u spavaćici štrčala ispod prekrivača tamo gde bi trebalo da mu je glava; Fi mu je pronašla glavu uz sama kolena, i kao i obično, zadivila se kako se nije ugušio. Oprezno je